

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติ
ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
Extension Needs for Pomelo Production Adhering Good Agricultural Practice
of Farmers in Phoprathapchang District, Pichit Province

สลิลทิพย์ อยู่สบาย (Salinthip Yousabuy)¹ พลสรารณ สรารณรมย์ (Ponsaran Saranrom)²

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพการผลิตส้มโอของเกษตรกร (2) สภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) ปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และ (4) ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอในพื้นที่อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอโพธิ์ประทับช้าง ในปีการผลิต 2566 และยังไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 113 ราย ศึกษาจากประชากรทั้งหมด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรร้อยละ 93.8 ปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ลักษณะพื้นที่ปลูกส้มโอเป็นที่ราบ ใช้แหล่งน้ำในการผลิตส้มโอจากบ่อบาดาล (2) เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปฏิบัติได้อันดับสุดท้าย คือ การจดบันทึกตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (3) ปัญหา พบว่าเกษตรกร มีปัญหาระดับมากที่สุด คือ เกษตรกรไม่ชอบการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP (4) เกษตรกรมีความต้องการต้องการส่งเสริมในระดับมากที่สุดในด้านความรู้ในเรื่องวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP ขั้นตอนและวิธีการขอรับรองมาตรฐาน GAP การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูส้มโอ การตลาด การดูแลระยะออกผลและบำรุงผล การป้องกันและกำจัดโรคส้มโอ ความสำคัญของมาตรฐาน GAP การจัดการปุ๋ยเคมีในการผลิตส้มโอ และการดูแลระยะ ใบอ่อน – ออกดอก

คำสำคัญ การผลิตส้มโอ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช salinthip_you@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general, social, and economic conditions of farmers in Pho Prathap Chang district, Phichit province (2) pomelo production conditions of farmers (3) practices according to Good Agricultural Practice standard of farmers (4) problems regarding pomelo production according to Good Agricultural Practice standard of farmers and (5) needs for the extension of pomelo production farmers according to good agricultural practices of farmers. The research was done by survey method. The population of this study was 113 pomelo production farmers in the area of Pho Prathap Chang district, Phichit province who had registered as farmers with Pho Prathap Chang district office of agriculture in the production year 2023 and had not yet received certification of Good Agricultural Practice standard. The sample size was studied from the entire population. The method used for data collection was interview forms. Data were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the study revealed that (1) 93.8% of farmers grew Kao Tangkwa pomelo variety, the area for pomelo production was flat land, and used water resource in pomelo production from artesian well. (2) Farmers practiced according to Good Agricultural Practice standard at the high level. They practiced at the last resort on data recording according to the criteria of GAP. (3) Regarding problem, it found out that farmers faced with the problems at the highest level on that farmers did not like to record the data as per the criteria of GAP. (4) Farmers needed the extension at the highest level regarding the knowledge in the aspect of recording method as per the criteria of GAP, process and method to receive GAP standard certification, prevention and control of pomelo pest, marketing, the maintenance during the fruiting period and fruit caring, the prevention and control of pomelo disease, the importance of GAP standard, the management of chemical fertilizer in pomelo production, and the young leaf– flowering phase caring, respectively.

Keywords: Pomelo production, Good agricultural practice, Agricultural extension need

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ส้มโอเป็นไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจและมีศักยภาพสูงในการส่งออกไปตลาดต่างประเทศและตลาดต่างประเทศที่สำคัญของส้มโอไทยได้แก่ จีน ฮองกง แคนาดา และสิงคโปร์ พันธุ์ส้มโอที่นิยมรับประทานมาก คือ ทองดี ขาวน้ำผึ้ง ขาวแตงกวา แต่ส้มโอที่มีคุณภาพดีเมื่อคัดแล้วจากผลผลิตของเกษตรกร และสามารถส่งออกได้มีปริมาณน้อยมากขณะที่ตลาดในต่างประเทศมีความต้องการส้มโอคุณภาพดีเพิ่มมากขึ้นทุกปีผลผลิตส่วนใหญ่ที่ไม่ได้คุณภาพและขายในประเทศได้ราคาต่ำกว่าผลผลิตที่ส่งออกมาก (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ปี 2560 - 2562)

การพัฒนาการเกษตรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เป็นนโยบายสำคัญของรัฐและเป็นยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด ลดเงื่อนไขการกีดกันทางการค้าด้านสุขอนามัยพืช เกษตรกรผู้ผลิตมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการผลิตที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามระบบมาตรฐาน GAP เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรไทยให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก และมีความยั่งยืนในระยะยาว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีการปลูกส้มโอเป็นไม้ผลเศรษฐกิจของอำเภอโพธิ์ประทับช้าง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 10,981 ไร่ มีผลผลิตโดยรวม 27,450 ตัน มีเกษตรกรที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐาน GAP จำนวน 754 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.9 ของจำนวนเกษตรกรที่ปลูกส้มโอ และมีแนวโน้มขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้นเพราะผลผลิตไม่เพียงพอต่อการส่งออก เนื่องจากมีเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน GAP จำนวน 113 ราย คิดเป็นเพียงร้อยละ 13.03 ของจำนวนเกษตรกรที่ปลูกส้มโอ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสัดส่วนที่น้อย เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งหมด (สำนักงานเกษตรอำเภอโพธิ์ประทับช้าง, 2566) เพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการมีมาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเป็นไปตามข้อระเบียบของต่างประเทศ จะทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตส้มโอเพื่อการส่งออกส้มโอไปต่างประเทศ และจะส่งผลต่อความมั่นใจโดยตรงผู้บริโภคที่มีสินค้าได้มาตรฐานที่รับประกันคุณภาพ ดังนั้นการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร รวมถึงปัญหาเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตส้มโอและตรงความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอของเกษตรกร ในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรและเพิ่มศักยภาพในการส่งออกที่ยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตส้มโอของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของ

เกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัย ได้ตามภาพ
ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ ในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566 และยังไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จำนวน 113 ราย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ ทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เท่ากับ 0.94 และทำการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.899 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ร้อยละ 67.3 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.17 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน มีประสบการณ์การในการปลูกส้มโอเฉลี่ย 8.26 ปี ร้อยละ 72.6 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนในการประกอบอาชีพเกษตร เฉลี่ย 2.70 คน มีจำนวนแรงงานจ้างในการประกอบอาชีพเกษตรเฉลี่ย 1.49 คน มีจำนวนพื้นที่ปลูกส้มโอเฉลี่ย 11.31 ไร่ มีรายได้จากการขายผลผลิตส้มโอเฉลี่ย 21,411.50 บาท มีรายจ่ายในการผลิตส้มโอเฉลี่ย 10,570.80 บาท

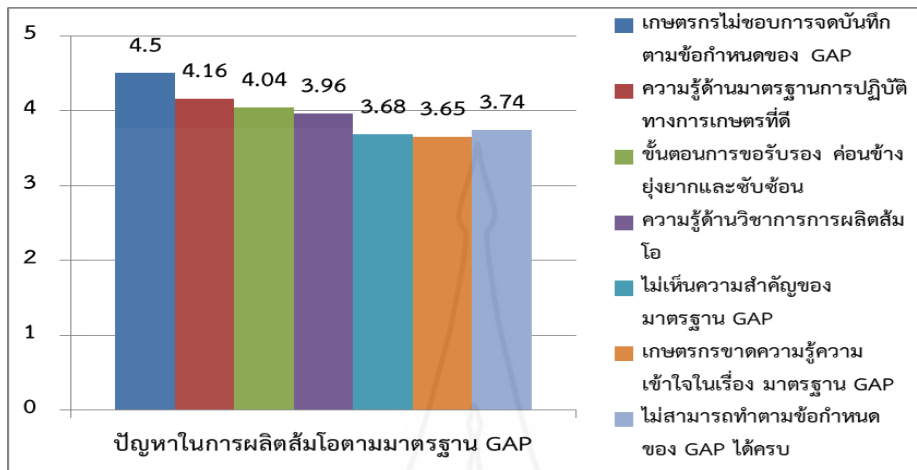
2. สภาพการผลิตส้มโอของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 93.8 ปลูกส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ลักษณะพื้นที่ปลูกส้มโอ ร้อยละ 95.6 มีลักษณะพื้นที่ปลูกเป็นที่ราบ ร้อยละ 86.7 ใช้แหล่งน้ำในการผลิตส้มโอจากบ่อบาดาล เกษตรกรทุกรายใช้ ปุ๋ยเคมี โดยเกษตรกรร้อยละ 98.2 ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-16 เกษตรกรร้อยละ 100 พบโรคแคงเกอร์ส้มโอ เพลี้ยไฟและหนอน ขอนใบส้ม เกษตรกรร้อยละ 91.1 มีการเก็บเกี่ยวนับจากวันติดผลผลิต 6 – 7 เดือน ร้อยละ 92.9 มีการคัดเลือก และคัดขนาด ส้มโอ และร้อยละ 54.9 มีการบรรจุหีบห่อส้มโอหลังการเก็บเกี่ยว

3. สภาพการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า การผลิตส้มโอ ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรสามารถปฏิบัติตามได้มากที่สุด คือ มีการอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยน เสื้อผ้าทันทีภายหลังการฉีดพ่นสารเคมี รองลงมา คือ การเลือกพื้นที่ที่ปลูกส้มโอที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่ก่อให้เกิดการตกค้างหรือ ปนเปื้อนในผลผลิต และเกษตรกรปฏิบัติตามได้น้อยที่สุด คือ การจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP

4. ปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ปัญหาระดับมากที่สุด คือ เกษตรกรไม่ชอบการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP (ค่าเฉลี่ย = 4.50) ปัญหาระดับมาก คือ ความรู้ด้านมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ค่าเฉลี่ย = 4.16) ขั้นตอนการขอรับรอง ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน (ค่าเฉลี่ย = 4.04) ความรู้ ด้านวิชาการการผลิตส้มโอ (ค่าเฉลี่ย = 3.96) ไม่เห็นความสำคัญของมาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย = 3.68) เกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง มาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย = 3.65) และไม่สามารถทำตามข้อกำหนดของ GAP ได้ครบ (ค่าเฉลี่ย = 3.74)

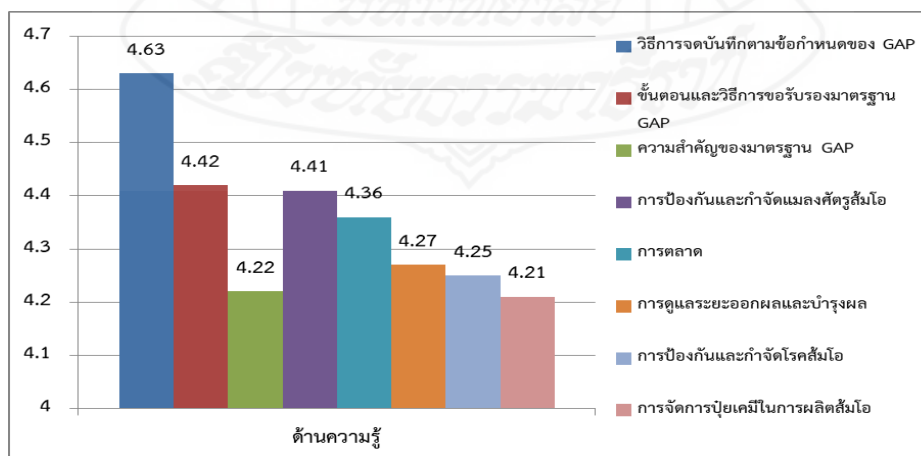
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กราฟ 1 ปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

5. ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในเรื่องวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP (ค่าเฉลี่ย = 4.63) รองลงมา คือ เรื่อง ขั้นตอนและวิธีการขอรับรองมาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย = 4.42) และเรื่องความสำคัญของมาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย = 4.22) ความรู้ด้านวิชาการการผลิตส้มโอ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการระดับมากที่สุด คือ การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูส้มโอ (ค่าเฉลี่ย = 4.41) การตลาด (ค่าเฉลี่ย = 4.36) การดูแลระยะออกผลและบำรุงผล (ค่าเฉลี่ย = 4.27) การป้องกันและกำจัดโรคส้มโอ (ค่าเฉลี่ย = 4.25) การจัดการปุ๋ยเคมีในการผลิตส้มโอ (ค่าเฉลี่ย = 4.21) และเกษตรกรมีความต้องการมาก คือ การดูแลระยะใบอ่อน - ออกดอก (ค่าเฉลี่ย = 4.18) การจัดการแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย = 3.72) พื้นที่ที่เหมาะสมกับการผลิตส้มโอ (ค่าเฉลี่ย = 3.58) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.50) และพันธุ์ส้มโอที่เหมาะสมกับการผลิตในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 3.46)

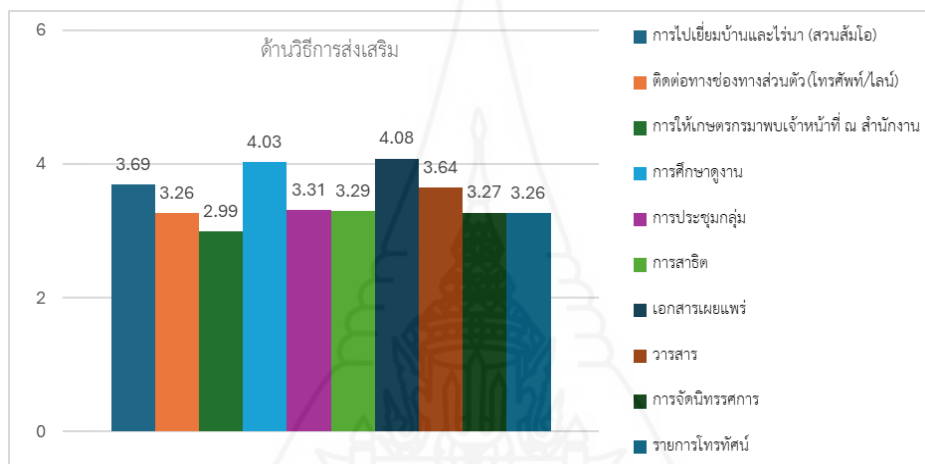
กราฟ 2 ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

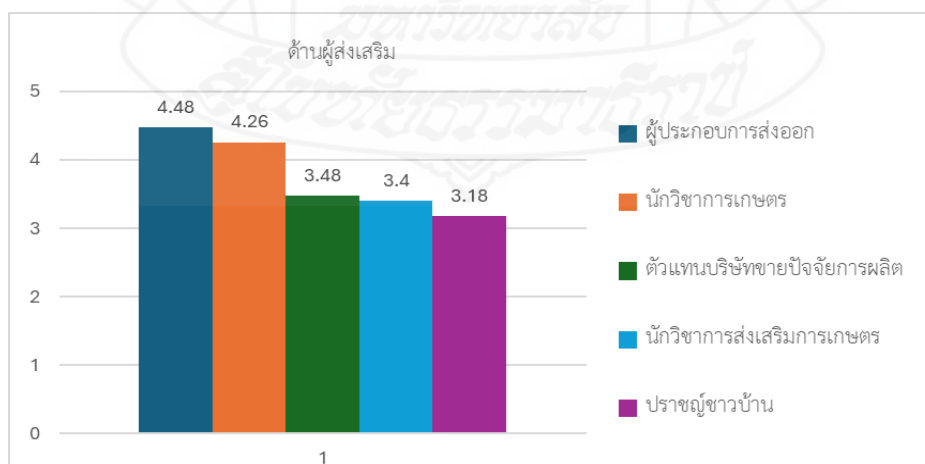
The 14th STOU National Research Conference

ด้านวิธีการส่งเสริม การส่งเสริมรายบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการมาก คือ การไปเยี่ยมบ้านและไร่นา (สวนส้มโอ) (ค่าเฉลี่ย 3.69) มีความต้องการปานกลาง คือ ติดต่อทางช่องทางส่วนตัว (โทรศัพท์/ไลน์) (ค่าเฉลี่ย 3.26) และ การให้เกษตรกรมาพบเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย 2.99) การส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการมาก คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.03) มีความต้องการปานกลาง คือ การประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.31) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.29) การส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรมีความต้องการมากคือ เอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 4.08) และวารสาร (ค่าเฉลี่ย 3.64) ความต้องการปานกลาง คือ การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 3.27) และรายการโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.26)

กราฟ 3 ความต้องการการส่งเสริมรายบุคคล

ด้านผู้ส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด คือ ผู้ประกอบการส่งออก (ค่าเฉลี่ย 4.48) และนักวิชาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.26) มีความต้องการมาก คือ ตัวแทนบริษัทขายปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.48) และมีความต้องการปานกลาง คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.40) และ ราษฎรชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.18)

กราฟ 4 ความต้องการด้านผู้ส่งเสริม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาศึกษาสภาพทั่วไป สภาพสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตส้มโอของเกษตรกร สภาพการผลิตส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีสิ่งที่ควรอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. การตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินในพื้นที่ปลูกส้มโอ และการใช้ปุ๋ยในส้มโอของเกษตรกรของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.1 ไม่มีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินในพื้นที่ปลูกส้มโอ สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรร้อยละ 39.8 ไม่มีที่ตรวจดิน ลองลงมาร้อยละ 35.4 ขาดความรู้ความเข้าใจ และรองลงมา ร้อยละ 2.9 ไม่มีเวลา ซึ่งในสภาพปัจจุบันเกษตรกรเห็นว่า การเก็บตัวอย่างดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ดินมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และต้องใช้เวลา เกษตรกรบางส่วนจึงไม่เห็นความสำคัญของการเก็บตัวอย่างดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ดิน ดังนั้นการส่งเสริมการผลิตส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ควรเน้นการส่งเสริมให้ความรู้และความสำคัญของการตรวจวิเคราะห์ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ และปัญหาของดินในแปลงปลูกพืช และการใช้ปุ๋ย รวมทั้งการใช้วัสดุหรือสารปรับปรุงดิน ตามความจำเป็นเพื่อให้การปลูกพืชได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น (กรมพัฒนาที่ดิน, 2567) และผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนมากยังมีการใส่ปุ๋ยส้มโอไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรเคยชินและทำตามประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากการปฏิบัติต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จึงควรส่งเสริมในด้านความรู้ให้แก่เกษตรกรในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับปัญหาของเกษตรกรด้านความรู้เรื่องวิชาการการผลิตส้มโอซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก และระดับความต้องการความรู้ด้านวิชาการการผลิตส้มโอ เรื่องความรู้การจัดการปุ๋ยเคมีในการผลิตส้มโอ ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากที่สุด

2. การใช้พาหนะที่ขนส่งหรือขนย้ายส้มโอของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนมาก ใช้พาหนะที่ขนส่งหรือขนย้ายส้มโอ โดยไม่มีวัสดุรองพื้นเพื่อป้องกันกระแทก สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าวิธีการนี้ไม่มีผลต่อการขายผลผลิต และเกษตรกรบางส่วนมีความคิดว่าวิธีการนี้มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงาน และในสภาพปัจจุบันนั้นเกษตรกรส่วนมากเคยชินกับการขนส่งหรือขนย้ายผลผลิตส้มโอโดยไม่มีวัสดุรองพื้น เพราะสะดวกต่อการปฏิบัติงาน ไม่ต้องเสียเวลาไปหาซื้อวัสดุ เพื่อเอามารองพื้น และที่สำคัญเกษตรกรไม่ต้องเพิ่มต้นทุนการผลิตส้มโอ หากต้องการส่งเสริมควรสร้างการเข้าใจในเรื่องความสำคัญของการใช้วัสดุรองพื้นผลผลิตเพื่อป้องกันการกระแทก

3. การอบรม GAP ของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 80.5 ไม่ผ่านการอบรม GAP เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนอาจเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลและข่าวสารด้านการอบรม GAP และเกษตรกรบางส่วนไม่มีเวลาเพื่อเข้ารับการอบรม GAP ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพการผลิตส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านความพร้อมซึ่งเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรฐาน GAP เป็นปัญหาในระดับมาก หากต้องการส่งเสริมควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้ารับการอบรม GAP ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอดำเนินมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในด้านความรู้ เรื่อง มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

4. การบันทึกข้อมูลของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนมาก ไม่มีการบันทึกข้อมูลตามข้อกำหนดของ GAP ซึ่งเกษตรกรเห็นว่า แบบบันทึกข้อมูลมีความยุ่งยากและขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจดบันทึก ซึ่งในสภาพความเป็นจริงปัจจุบันการจดบันทึกนั้น มีรายละเอียดที่ต้องจดบันทึกค่อนข้างเยอะ ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่มีเวลานั่งจดบันทึก และบางส่วนอาจลืมจดบันทึกในการปฏิบัติงานในแปลงแต่ละครั้ง ซึ่งสอดคล้องจากผลการศึกษา สภาพการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจะเห็นว่าเกษตรกรส่วนมากมีความเห็นว่าแบบบันทึกข้อมูลตามข้อกำหนดของ GAP มีความยุ่งยากซึ่งเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด ดังนั้นหากต้องการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับรองมาตรฐานการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในเรื่องวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP ในระดับมากที่สุด

5. ปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีปัญหาในด้านการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในเรื่องการไม่เห็นความสำคัญของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่อันดับมาก จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันพบว่า ผู้รับซื้อผลผลิตส้มโอมีการจัดการใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) โดยการสวมสิทธิผลผลิตส้มโอเพื่อการส่งออก จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ไม่เห็นความสำคัญของการมีใบรับรอง มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่อันดับมาก สอดคล้องกับเดลินิวส์ ออนไลน์ ข่าววันที่ 18 มีนาคม 2565 “สกัดส้มโอสวมสิทธิใบรับรอง GAP เตรียมส่งจีน” โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 กรมวิชาการเกษตร กล่าวว่า จากการลงพื้นที่สุ่มตรวจโรงคัดบรรจุส้มโอในจังหวัดพิจิตร จำนวน 3 โรง พบข้อสังเกตในโรงคัดบรรจุผลไม่ส่งออก จำนวน 1 โรง ที่ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีผลผลิตส้มโอเตรียมส่งออกจำนวน 22.15 ตัน ซึ่งจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่พบว่า เป็นส้มโอที่เป็นผลผลิตมาจากแปลง GAP จำนวน 1.30 ตันส่วนที่เหลืออีก จำนวน 20.85 ตัน เป็นผลผลิตที่นำมาสวมสิทธิแปลง GAP จึงไม่อนุญาตให้นำส้มโอที่สวมสิทธิใบรับรอง GAP จำนวนดังกล่าวส่งออกไปจีน

จากผลการศึกษาปัญหาด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพเข้าถึงเกษตรกร

6. ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมในเรื่องวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP และขั้นตอนและวิธีการขอรับรองมาตรฐาน GAP อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาในการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด คือ ไม่ขอใบรับรองการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ GAP

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็ควรจะต้องมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการมีใบรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเพื่อให้เกษตรกรผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผู้วิจัยจึงคิดว่าเราควรส่งเสริม ในเรื่องของการจดบันทึก ตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นอันดับแรก เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้และเข้าใจในการจดบันทึกตามข้อกำหนดให้ได้ครบทุกข้อ ถ้าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และเข้าใจในการจดบันทึกตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ เกษตรกรก็จะได้รับใบรับรองการปฏิบัติ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ทางการเกษตรที่ดีได้เช่นกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ที่พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการ ด้านความรู้ด้านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในเรื่องขั้นตอนและวิธีการขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่เป็นอันดับมากมากที่สุด

7. แนวทางการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นแนวทางการส่งเสริมได้ จำนวน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมความรู้ด้านวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP 2) การส่งเสริมความรู้ด้านขั้นตอนและวิธีการขอรับรองมาตรฐาน GAP และ 3) การส่งเสริมความรู้ด้านการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องเลือกวิธีการส่งเสริมตามความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ โดยใช้ช่องทางการส่งเสริม เช่น การศึกษาดูงานในแปลงที่เกษตรกรประสบผลสำเร็จแล้ว การสาธิตวิธีการจดบันทึกต่าง ๆ ผ่านสื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและครอบคลุมทุกพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรเคยชินกับวิธีการปฏิบัติแบบเดิม ถ้าเกษตรกรมีความต้องการที่จะผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้ได้

2) จากการศึกษา เกษตรกรบางส่วนยังไม่ผ่านการอบรม GAP เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจและบางส่วนอาจเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลและข่าวสาร และบางส่วนไม่มีเวลาอบรม หากเกษตรกรมีความต้องการที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรควรติดตามข้อมูลข่าวสารและสละเวลาเพื่อไปอบรม

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) เกษตรกรส่วนมากไม่มีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินในพื้นที่ปลูกส้มโอ สาเหตุเนื่องจากเกษตรกร ไม่มีที่ตรวจดิน รวมถึงการใส่ปุ๋ยตามประสบการณ์เดิมของตนเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมให้บริการตรวจดินเป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรทราบถึงผลค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อให้เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2) เกษตรกรส่วนมากประสบกับปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูส้มโอและการใช้ปุ๋ยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี และการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีและการใช้สารเคมีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและควรใช้สื่อที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3) เกษตรกร ใช้พาหนะที่ขนส่งหรือขนย้ายส้มโอ โดยไม่มีวัสดุปูรองพื้นเพื่อป้องกันกระแทก ดังนั้นการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้วัสดุปูรองพื้นเพื่อป้องกันการกระแทกและการเสียหายของผลผลิตส้มโอ เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของ GAP ได้ครบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาระดับปัญหาของเกษตรกรในเรื่องเกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของ GAP ได้ครบ เป็นปัญหาในระดับมาก

4) การบันทึกข้อมูลของเกษตรกรของเกษตรกร เป็นปัญหาในระดับมากที่สุด ดังนั้นการส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและหน่วยงานราชการ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในเรื่องวิธีการจดบันทึกตามข้อกำหนดของ GAP ในระดับมากที่สุด

5) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ และควรมีวิธีการถ่ายทอดให้เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย และเน้นการสาธิตและการศึกษาดูงานในแปลงส้มโอที่เกษตรกรประสบผลสำเร็จแล้ว

1.3 ข้อเสนอแนะนโยบาย

1) ภาครัฐควรมีการส่งเสริมนโยบายด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของส้มโออย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย

2) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณในการอบรมและศึกษาดูงานให้ความรู้แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น และมีงบประมาณให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้มีการติดตามผลหลังการฝึกอบรม เพื่อเป็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการ และเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเห็นว่าเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีกับระบบส่งเสริมการเกษตร (Training and Visit System : T & V System) เพื่อให้การส่งเสริมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการผลิตส้มโอที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด เพื่อให้ได้ส้มโอที่มีมาตรฐาน และยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรไทยให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในตลาดโลกและมีความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564) “เอกสารนำเสนอ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice : GAP)” กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ปี (2560 – 2562). สืบค้นจาก : <https://www.technologychaoban.com/>

สำนักงานเกษตรอำเภอโพธิ์ประทับช้าง. (2565) แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอโพธิ์ประทับช้างปี 2560-2565 อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

เดลินิวส์ ออนไลน์ ข่าววันที่ 18 มีนาคม 2565 “สกัดส้มโอสวมสิทธิใบรับรอง GAP เตรียมส่งจีน...” สืบค้นจาก:

<https://www.dailynews.co.th/news/869146/>